

פרטי כל מט. 5/ג

מיסיבת ועדת החינוך שהתקיימה ביום ג'
ב' שבט תש"א (9.1.51) בטעה 11.15.

חברי הועדה:

נוכחים:

- ד. פרסיץ - היו"ר
- פ. אילנית
- א. אלמליח
- ע. אסף
- י. גורי
- א. הכרסלי
- ד. כגן
- א. ציזלצ'ג
- א. רזיאל-נאור

סוזמנים:

ד. בן-יהודה - מנהל סדר החינוך

חסרים:

- ב. צ. דינבורג
- א. ז' בוטינסקי
- ד. נצר
- י. סמילבסקי
- ד. צ. פנקס

- 1. סאלתות ותשובות. סדר-היום:
- 2. החינוך במעברות.

היו"ר . פרסיץ:

בוחנת את הישיבה.
עניתי לשר החינוך ולמ דר הסעד
והודיעתי להם על הילות העומדות לדיון על סדר היום של הועדה ובקשתי
לדעת מי יהיו הפרטים בילות ולו. בעית הילדים העזובים צפויים, וף היא
במסכתנו ועד היום לא יסענו דבר על כך. לפני עניתי גם לסדר הסעד
וביקשתי יקבעו לנו כרטיים לנושאים הם ורטיים כמכתב. ליהם.

פ. אילנית:

נדמה לי, כי מחובתה של ועדת החינוך
לעסוק בחוקים מעובדים, ויתכן, שועדת
החינוך צריכה להיות יוזמת לחוקים מסוימים. הועדה הזניחה תפקיד זה.
בראש ובראשונה על הועדה להיות היוזמת בקשר לחוקים להגנת הילד, דבר
שאני עומדת עליו ואתבע זאת ממשרד החינוך והתרבות, אנשי משרד החינוך
והתרבות הודיעו לנו כי קיימת ועדה מיוחדת לטיפול בחוקי ילדים ונוער
היה רצוי שהועדה הזאת תגיש לנו לעיון את כל החוקים הקיימים בשטחים
האלה כדי שנוכל לקבל תשובה ברורה, ואז נוכל להוסיף חוקים אחרים.
אני מציע שניכנס בדיון של חוקים מסוימים ונבקש את משרד החינוך שיציע
לנו הצעות בקשר לחוק הגנת הילד על כל שלביו.

היו"ר ש. פרסיץ:

כיון שד"ר בן-יהודה נכנס זה עתה, אני
רוצה למסור לו על מה מדובר בישיבה זו.
אנו דחינו את ישיבתנו פעמים אחדות משום שהשר ביקש להשתתף בישיבה,
וכפי הנראה גם הפעם לא ניתנה לו האפשרות להשתתף. אני מסרתי לחברי
הועדה על מכתבנו לאגף החינוך, שהעתק ממנו נמצא בידי הקובע את הנושאים
העומדים לסדר היום של הועדה וביקשנו לקבוע מרצים מתאימים לנושאים
אלה. אני מצטערת מאוד שהמכתב טרם הגיע לד"ר בן-יהודה. חברת הכנסת
אילנית מביעה את דעתה, כי על הועדה לקחת לקח את היזמה בנוגע להסברת
חוקי הגנת הילד והנוער.

פ. אילנית:

עלינו לדון גם בשאלת "קולווישראל", בזמנו
קיימנו דיון בנושא זה, אולם בעיה זו
צריכה לבוא בפני הועדה לעתים מזומנות יותר ולראות אם חל שנוי בדברים.
עלינו גם לחוות את דעתנו בקשר לפעולות התרבות, ואני מציע שלעתים
קרובות נדון בדבר, כלומר בכל פרק זמן מסוים, משום שבמדינתנו הדברים
הם מאוד דינמיים והועדה צריכה לעקוב אחריהם.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני מציעה שנחזור לנוהג המקובל ביחס
לשאלות, ונקבע כי רשות הדיבור ניתנת
ל-5 דקות, כך, שהדבר לא יגזול מאתנו זמן רב. הטעיף השני העומד בסדר
היום שלנו הוא, דיון בשאלת המעברות, ובטעיף זה אני מציעה שניתן את
רשות הדיבור ל-10 דקות.

מ ח ל י ט י מ:

כי רשות הדיבור בטעיף השאלות,
ניתן ל-5 דקות, ובשאלת דיון על
המעברות, ינתן רשות הדיבור ל-10
דקות.

היו"ר ש. פרסיץ:

נדמה לי שעל מספר שאלות עדיין לא
השיב ד"ר בן-יהודה, האם יש ברצונו

להשיב מיד?

ד"ר בן-יהודה:

על רוב השאלות עניתי כבר בישיבה
הקודמת, אשר ליתר השאלות, ששם נדרשת
תשובת שר החינוך, הוא ביקש לתת לו
חופשה נוספת, וכאשר יתפנה יוכל לענות על כל השאלות. הוא ביקש
לדחות את מתן התשובות לעוד שבוע ימים. אשר לשאלת בית החנוך לעוררים
ישנה בידי תשובה.

ג. כגז:

רציתי לדעת מהי תכנית הלימודים
בבתי-הספר הערבים בעיר, בכפר
ובמקומות אחרים? האם תכנית הלימודים שונה בכל המקומות, או
מותאמת לצרכי המקום?

ז. גורי:

יתכן, וכאשר תכנס הודעת שר החינוך
אקבל ושובה לשאלתי אני רוצה
להציג אותה; מתברר, כי בכל המחנות העולים, חלק גדול מן הילדים,
במחנה אחד הם מהוים 20% ובמחנה אחר - 30%, שאינם מקבלים חינוך.
בביקור שערכנו בשבוע שעבר במחנה בית-ליד, מצאנו שמתוך 1800
הילדים שהם בגיל 13 - 6, 600 אינם מקבלים חינוך. מהי הסיבה
המכרעת לכך? אני מבין שישנן סיבות רבות, אמנם קבלנו אי-אלו
ביאורים לאי-ביקורם של הילדים בבית-ספר. יש והורים אינם
רוצים לשלוח את הילד לבית-הספר, משום שהם מכניסים אותו בגיל
רך לעול הפרנסה. אולם, מחובתנו להפעיל את חוק חינוך חובה,
ולשמור על כך שהילדים יבקרו בבתי-הספר ויקבלו חינוך סדיר.
שאלתי היא: מדוע לא נעשו הצעדים הדרושים על-מנת להכניס את
כל הילדים לבית-הספר?

א. הכרמלי:

בדיוק אותה שאלה התכוונתי לשאול.

א. רוזיאל-נאור:

בזמנו שמעתי שישנן מסיפנדיות
הנתנות למורים להשתלם בארצות-
הברית. האם מסיפנדיה זו חוזרת גם השנה? כיצד מתחלקות המסיפנדיות?

הייתי רוצה לדעת פרטים נוספים
בקשר לאיומי שביטות המורים השונות בבתי-הספר התיכוניים. ידוע
לי, כי היתה שביטת מורים חלקית במוסד שבתל-ליטווינסקי.

פ. אילנית:

הייתי רוצה לדעת למה קורא משרד
החינוך מעברה, שאלה זו מענינת
אותי מאד. ידוע לי שישנם מושבי עולים וכפרי עבודה, הייתי רוצה
לדעת מהו הקריטריון שקיים אצל משרד החינוך, לקביעת השם "מעברה"?

היו"ר - ש. פרסיץ:

הייתי רוצה לדעת מהו הגורם לכך
שבבית ספר "עומר" מחזיקה
האוניברסיטה בחדרים אחדים. היא אינה משתמשת בהם כמעט. מה ההגיון
ששם נמצא משרדו של ד"ר ריגר ואולם ספריה שפתוח פעם בשבוע, ואולם
הרצאות שפתוח במשך 12 שעות בשבוע? מה הגורם לכך שדוקא בבנין זה
יחזיקו כל המשרדים האלה חדרים נוספים בשעה שהילדים לומדים
בצפיפות איומה? מדוע צריכות הילדות הלומדות מלאכת-יד לשבת
בפרגוזדור בשעת שיעור שהן זכותו של ד"ר ריגר ושל האוניברסיטה
להחזיק בחדרים אלה? הייתי רוצה לדעת אם ידועה לאגף החינוך עובדה
זו ומה הוא חושב לעשות כדי לתקן את הדבר?

מה היא הפרוצדורה בקשר ליציאת בנים
ובנות שגמרו את שרותם בצנא, לחוץ לארץ, ויש בידיהם כל התעודות
הדרושות, והם רוצים לצאת את הארץ על מנת לחזור ולהשתלם במקצועות
חיוניים, והדבר לא ניתן להם? יש צורך לפרסם ברבים מה הם דרכי
הפרוצדורה לבל יאבדו האנשים את זמנם וכספם לריק.

ד"ר בן-יהודה:

על רוב השאלות אני יכול להשיב סיד,
אולם אני אשתמש בזכותי לדחות את מתן
התשובה על שאילתות לשבוע הבא. בראש
ובראשונה אני רוצה להשיב על השאילתא שנשאלה בזמנו, בקשר לבית-
ספר לחינוך ילדי עוורים. עשינו בדיקה רצינית ויש לי חומר מענין
בשטח זה. מוסד זה אינו נמצא, בדרך ישרה בפיקוחנו וההשגחתנו, על
כל פנים, לפי הנהג שהיה קיים עד כה מוסד זה לא היה שייך לנו.
אולם עתה בתוקף החוק אנו חייבים להשגיח על כל מוסדות החינוך
בארץ, ישנם עוד מוסדות רבים שאינם נמצאים בפיקוחנו. שם המוסד הוא:

שב/רב

ד"ר בן-יהודה:
מנהל משרד החינוך

"בית-חנוך עוורים לבני-ישראל". במוסד זה נמצאים למעלה מ-80 אנשים הנקראים: "חניכים", למרות שהגיל המכטימאלי הוא 60 שנה. רוב רובם של החניכים הם מבוגרים, כ-46 בערך מבוגרים וכ-34 הם בגדר של חינוך חובה, אם כי גם הם מגיעים לגיל 20. כל 80 האנשים מקבלים את כל צרכיהם במוסד זה: תלבושת, מחיה ועוד. בזמן האחרון החליטו 7 מהם לארגן קואופרטיב של מלאכה, אולם ההכנסות אינן מספיקות והאופן כזה גם אותם 7 המאורגנים בקואופרטיב מקבלים דמי מחיה והחזקה. חלק מן החניכים הבוגרים נמצאים במוסד עצמו ומדריכים, 34 החניכים שהם בגיל חוק חינוך חובה, יש להם 15 מורים, 9 מהמעבירים ורק 6 פקחים. המנהל עצמו איננו עורך אלא פקח, ואינו חי במוסד וכן גם רוב המורים אינם חיים במוסד, מלבד העוורים. המנהל הכללי של המוסד הוא פקח וישנה מנהלת של בית-מספר שהיא עוורת וחיה במוסד.

עתה נמצא בארץ מר לודוויג כהן, יהודי המפקח על חינוך העוורים בעולם מטעם "אונסקו" הוא העיר לנו הערות שונות, כגון: לא יתכן כי במוסד זה יהיו רוב המורים עוורים, כי יש בזה משום חינוך לנחיתות, וזהו דבר לא רצוי. יש להניח שיעשו התיקונים הדרושים בקשר לכך. כן הוא העיר לנו בקשר לזה שהמבוגרים העוורים נמצאים ביחד עם הילדים העוורים, מוסד זה אינו מוסד פילנטרופי, אלא מוסד מחנך ועל כן יש צורך להפריד בין המבוגרים והילדים. כמו כן הוא יעץ לנו להרבות במקצועות שלא היו מפותחים עד כה, ויש בהם כדי לתת לעוורים הרגשה טובה יותר. טוב היה לפתח את המקצועות שיש בהם שימוש בשלשה ממדים כגון: פיסול וכיור, כדי להביא את העוור במגע עם חומר ממשי. כמו כן הוא יעץ להפריד בין עוורים לגמרי לבין עוורים מיעוטי הראיה; לא כל הנמצאים שם הם עוורים בכל מאת האחוזים. יש שם גם כמעט עוורים, שהראיה מצלם היא פחות מ-10%, ואין להכניס אותם בסביבה אחת עם עוורים לגמרי, ובשביל אותם מיעוטי הראיה יש דרך חנוכית מיוחדת. כל הילדים הלומדים במוסד כזה, נחתם עליהם חותם מיוחד, ויש להמנע מדבר זה עד כמה שאפשר.

גב' ברט ביקרה במוסד, לפי בקשתי, וציינה כי המוסד עושה רושם חיצוני נאה וטוב. מרבית שם בלמודי מומיקה, לדעתה אפילו יותר מדי, כן מרבית שם בעבודת גינה. המוסד הוא פרטי, אבל ישנה על ידו וועדה ציבורית מיעצת. המוסד אינו מקבל תקציב ממוסדות אחרים, יש באסריקה חברה הדואגת לאיסוף התרומות שם, ומשרד הסעד אף הוא שולח למוסד זה ילדים ומבוגרים ומשלם עבור החזקתם. מוסד זה אינו כפיקוחנו. גם לא מבחינה חנוכית. אמנם עשינו השנה מפקד בכל מוסדות החינוך ושלחנו גם להם את הטופס, על סנת שיעבירו גם אצלם את המפקד. גב' ברט אף היא בקשה מהם להמציא לנו את המפקד, והם נענים לבקשתנו. אולם עתה עלינו לנקוט עמדה חינוכית כלפי המוסד.

34 החניכים הנמצאים במוסד זה הם בגיל מ-5-20 שנה: ילד אחד בגיל 5, 6 ילדים בגיל מ-6-7 שלומדים בכתה א', 3 ילדים בגיל 7-9, 3 ילדים בגיל 10, 6 ילדים בגיל 11-12 הלומדים בכתה ה', 3 ילדים בגיל 13-14 הלומדים בכתה ז'. 3 ילדים בגיל 15. מבין 34 הילדים ישנן 7 בנות: 1 בגיל הנמוך ביותר, 3 בגיל 8-14, ו-3 בגיל 14-18. במוסד זה ישנם נכים רבים וגם דביליים. בהתאם להצעת ד"ר כהן יש להוציא חלק מן המבוגרים לעבודות שונות ולהמציא להם שיכון מתאים. אולם, שאלת העוורים לא תפתר עדיין בשלמותה, יש שם סמישים מבוגרים ורק 7 מהם ארגנו קואופרטיב. השיטה הנהוגה עד כה במוסד זה לגבי סלואכת-יד - לא היתה נכונה. המנהל לסידרי מלאכה פוטר וההנהלה מסרה את הדבר לאדם אחר, איש ישר ומסור לתפקידו, שהוא בוגר המוסד. מספר המורים במוסד זה הוא גדול מכפי הצורך, ל-34 חניכים אין צורך ב-16 מורים, 9 מהם עוורים וחניכי המוסד. אנו חושבים שפיזור 34 הילדים בין 15 מורים, הוא אינו תר חיובי, ויש לפטר חלק מן המורים ולדאוג לפרנסתם. לא יהיה זה דבר קל להסדיר את הדברים במוסד זה. אולם גליעתו בתקבלה תלויה על מורה כי התנהגותו לגבי התלמידים לא היתה רצויה. המנהל, מר שטלברג, השפיע לטובה על מהלך הדברים במוסד וגם התנהגות המורה שונתה לטובה. אף אחד מן המורים הפקחים אינו גר במוסד. בשיעות הפגאי נמצאים במוסד רק המנהלת העוורת ועובדי המשק הפקחים. בהתאם לעצת ד"ר כהן

ד"ר בן-יהודה
מנהל אגף החנוך

הוזמנה עוד מספלת פיקחת שגרה במוסד.

לבנות העוורות לא ניתנה כל הכרה מקצועית.

ולא הוכשרו במידה מספקת לעבודות משק בית. במוסד זה יש חסרון רב במכשירי לימוד, ישנה הזנחה רבה, במוסד זה ישנה מכוונת הדפסה לכתב עוורים, אולם היא מקולקלת. הכל מציינים שהמוסד דורש תיקון יסודי כן אין הכרה מקצועית מספיקה פרט למקצועות הנלמדים. ד"ר כהן ציין כי ישנם מקצועות רבים שאפשר היה להעסיק בהם גם עוורים וגם פיקחים כגון: כתבנות, סלפוניסטים. ואז יכלו העוורים להמצא באותה חברה יחד עם הפיקחים, ומבחינת ההרגשה העצמית, דבר זה היה מוסרף לעוורים. אנו נחפש דרכים לתיקון. הכל מציינים כי מר שטולברג הוא האיש הראוי לעמש בתפקיד זה, ויש להניח כי יצליח להטדיר את כל התיקונים. הוא נכנס לעבודה בראשית השנה הנוכחית. האנשים העובדים במוסד הם 3 סלודוק - המנהלת שגמרה אוניברסיטה בגרמניה. מבין 9 המורים העוורים, 3 מהם גמרו אוניברסיטה: המנהלת, אחד מהם גמר את האוניברסיטה פה בארץ, ואחד - באמריקה. יתר המורים: אחד מהם מורה לפסנתר שגטוה בווינה את בית-המדרש לנגינה, ו-4 המורים האחרים הם מזרם המזרחי: אחד מהם מורה למלאכה, והוא בוגר המוסד. מבין 6 הפקחים אחד מהם גמר אוניברסיטה, אחד - את "בצלאל" בירושלים, אחד מהם הוא חנוך המוסד ומורה לאקורדיון. אבחנו, כמובן, נכנסנו למוסד זה כתוצאה מהתיעצויות שונות אם כי לא חשבנו להכנס אליו ועתה נצטרך למצוא דרך לעבודה משותפת.

לשאלת חברת הכנסת כגן על החינוך הערבי -

אין אנו יכולים להתפאר בחינוך הערבי, כי המצב משתנה משום שהבדורים נודדים ממקום למקום. בכל זאת אנו מקימים בית-ספר והתכנית היא כמעט אחידה. אין אנו משנים את התכנית מבית-ספר אחד לבית-ספר אחר, פרט אם אנו נתקלים בקשיים בקשר לשאלות דתיות, ואז הצנזורים אינם כה רציניים. אנו עומדים על כך כי בכל בית-ספר תהיה תכנית למורים אחידה פחות או יותר, למרות שעדיין לא נקבעה עוד כל התכנית. ישנה ועדה העוברת על התכנית ובודאי תסיים את עבודתה במשך השנה. אנו יכולים למסור לכם פרטים חדישים ביותר על מצב החינוך הערבי. מספר בתי-הספר הערביים הוא 96, עשרה מהם בערים והשאר בכפרים, כולט יסודיים, כמובן יש לכלול בתוך מספר זה גם את בתי-הספר היסודיים שיש בהם כתה ט' ו-י'. ישנו בית-ספר אחד תיכוני. ב-96 בתי-ספר אלה מלמדים 536 מורים מהם 49 יהודים. ישנו בידי מכתב שקבלתי זה לא מכבר מטר בן-אור, המראה כי מספר המורים גדל ויש כבר כ-80 מורים יהודים, כלומר מורים יהודים המלמדים בערבית. בבתי-ספר אלה לומדים 25240 תלמידים; בשנה שעברה היו 16.000 תלמידים, מכאן שמספר התלמידים בבתי-הספר הערביים עלה ב-60%, נוספו 9.000 תלמידים. מספר הבנות הוא 8.400 ומספר הבנים 16.800. היחס בין הבנים והבנות הוא 1/3 בנות ו-2/3 בנים. בתי-הספר מעורבים, והמוסלמים אינם מעוררים כל בעיות בקשר לכך. מעבין הוא היחס בין הבנות לבנים; עייתי דיאגרמה הטוכיחה כי הבנות נמצאות כל הזמן במצב של ירידה, כלפי מספר הבנים, כלומר מכתה א' עד כתה י' יורד מספר הבנות הלומדות. המספרים מוכיחים כי כל הילדים הערביים לומדים, גם הבנים וגם הבנות. בכתה א' גדול מספר הבנות ממספר הבנים. אחוז הבנות המבקר בבית הספר בכתה א' הוא 113 אחוז כלפי הבנים, זהו אחוז מקובל, הילדות מרובות מן הילדים בכתה א' בערך ה-20 אחוז. בכתה ב', אחוז הבנות המבקר בבית הספר הוא 46%, לפני שנתיים לא נכנסו עדיין כל הבנות לבית הספר; אולם השנה נכנסו כבר כולן. כל הישובים הערביים נענים ושולחים את כל הבנות לבית הספר. אחוז הבנות המבקר בבית הספר בכתה ג' הוא 25%, בכתה ד' - 23%, בכתה ה' - 17%, בכתה ו' - 13%, בכתה ז' - 15%, בכתה ח' - 9%, בכתה ט' - 1%, ובכתה י' אין אף בת אחת. ברור כי את הילדות בנות ה-13-14-15 אין שולחים לבית ספר מעורב. יש כ-30% מורות מבין המורים היהודיים. התלמידים והתלמידות הערביים הם מן העדות האלו: מוסלמים, דרוזים, נוצרים אורתודוקסים, נוצרים קתולים, נוצרים מרוניים, נוצרים פתסטנטים. וישנה עתה כתה הנקראת משיחית. ממוסד זה פנו אלינו להכיר בהן כבבית ספר עברי, כי לפי תכנית

שב/רב

ד"ר בן-יהודה
מנהל משרד החינוך

הלומדים הוא בית ספר עברי בכל סאת האחוזים. הדבר פורטט בעתונות, וגב' אחת (שוודית) פנתה אלינו ואמרה שיש לה בית-ספר פרטי בירושלים ועומדת על כך שהתלמידים הלומדים בבית-ספר זה הם יהודים משיחיים, ואין כל הבדל בין בית-ספר זה לבתי-ספר אחרים מבחינת הלאום פרט לאמונה בישו.

ברוב בתי-הספר הערביים לומדים בעיקר מוסלמים שמהווים כ-75% מכל התלמידים, היתר הם דרוזים המונים ביחד כ-2,700 תלמיד, שהם מ-12-13%. ברוב בתי-הספר לומדים עברית, אפשר היה ללמד בכל בתי-הספר עברית, אלא שאין לנו מורים שרוצים ללכת וללמד בכפריים הערביים. היה רצוי מאוד, גם מבחינה בשחונות שטורים יהודים ילמדו בכפריים ערביים עברית. בעיקר מלמדים בבתי-ספר אלה מורים יהודים יוצאי בגלד ופליטי סוריה, המלמדים כמו כל מורה ערבי, אולם יש גם כאלה הנשלחים כדי ללמד עברית במיוחד. דבר זה עולה לנו ביותר רב, כי הוצאות המשכורת הן כפולות, כי אין איש רוצה ללון בכפר שהוא מלמד, ולפי שעה קשים הסדורים. ישנה בידול רצימת חלוקת הילדים לפי כתות. 40% מכל מספר הילדים הם ילדים בגיל הגן ובגיל כיתה א', כל אלה הם ילדים שנשלחו בפעם הראשונה לבית-ספר בתוך מדינת ישראל, הערביים נענים לחוק חנוך חובה בכל סאת האחוזים. זו לנו השנה הראשונה שנפתחו גני ילדים ערביים, בשנה שעברה היה לנו גן ילדים אחד, והשנה יש סאת כתות גן. ובסאת כתות גן אלו לומדים 3,719 ילדים שמהם 2,147 בנים, ו-1,572 בנות, מספרים אלה מוכיחים כי עדיין לא כל הילדים נשלחו לגן הילדים. לעומת זאת ב-6 כתות ט' שיטנן לומדים 179 תלמידים שמהם שתי בנות. כיתה י', ישנה רק כיתה אחת כזאת בכל הארץ, בכיתה זו לומדים 20 בנים. הכיתה נמצאת בנצרת. מספרים אלה אינם כוללים את מספר התלמידים הלומדים במסיונים, כי עדיין לא נפתרה השאלה אם מותר לנו לדרוש ממסיון את מפקד התלמידים, זהו ענין פוליטי עדין, הסטטיסטיקה הזו היא רק מבתי-הספר הנמצאים בפקוחנו.

לשאלתו של חבר הכנסת גורי, שבמחנות מטובכיים ילדים רבים שאינם לומדים, אני יכול להשיב את אותה התשובה שנתתי בישיבת הממשלה, כי לפי השערותנו כ-40% מן הילדים אינם מבקרים בבתי-הספר, במסגרות מבקרים בבית-הספר כ-94%. אשר למעבדות - נרשמו טלכתחילה רק כ-80% ו-20% לאבא כלל להרשם, הכונה לרישום שנעשה בחדשי יוני-יולי. אנו לא נקטנו עדיין בשום אמצעים כלפי אותם הילדים שאינם באים להרשם, אסור לנו ללכת לצריפים ולאהלים ולהפיש את אלה שטנם נרשמו, גם החוק איבנו מחייב זאת, ואם עושים דברים כאלה, יש חשד לתעמולה. אנו פתחנו משרדים ותבענו והכרזנו ברם-קוליים שיבואו להרשם, אבל 20% מן הילדים לא בא להרשם. כן החומר האנושי במחנות הוא נע ונד, כי יש אנשים שהגיעו זה לא מכבר ויש אנשים אחרים שיוצאים את המחנה לישוב קבע, והם בודאי אינם שולחים את ילדיהם לבית-הספר, כי על הילדים לעזור להם באריזת החפצים. יש תמיד חלק במחנה שהם במצב של אורחים, או שבאו אתמול, או שעומדים לצאת היום. אחת הטבות הילדים אינם באים לבית הספר, היא בחוסר לבוש, כל המבקרים במחנות טענו את אותה הטענה, שישנם ילדים שאינם באים לבית הספר מיום שלבושם הוא דל וקרוע. זו עובדה שפקחה את עינינו, אולם הטבה העיקרית היא שאין לנו כח מחייב וחוסר השיכון המתאים לבית ספר. בכל בתי-הספר שבמחנות לומדים בשתי מסגרות, ואנו נתנו הוראה ללמד אפילו ב-3 מסגרות, כדי לקלוט את כל הילדים - הדבר לא בוצע: (א) מחוסר חשמל; (ב) יש טוענים, כי המסגרת השלישית אינה יעילה. נוטף לכך אם תהיינה שלש מסגרות צר'כים הילדים ללמוד רק 3 שעות. ואם נניח שאותם 60 האחוז מן הילדים שאנו יכולים ללמוד בסדר, הרי הצפפות היא גדולה, והיו מקרים שלמורים לא היה מקום היכן להעמיד את הילדים, ולא רק להושיב אותם. זהו המצב, ואיננו יכול להגיד כי הטבות הן מספיקות. אולם כידוע לכם השאלה הזאת היום היא יותר פוליטית מאשר מעשית. ענין החנוך במחנות היה נתון בוועדות שונות המטפלות בכך, כאשר תפטר השאלה החנוכית נצטרך להתרכז גם לענין זה, ולמצוא את כל הילדים וליצור את כל התנאים כדי לאפשר להם את הלמודים.

ועדת החינוך
9.1.51

טב/רב

ד"ר בן-יהודה
מנהל סניף החנוך

אשר להשתלמות המורים בארצות הברית, ולקבלת
הסטיפנדיות - הסטיפנדיה היא חד-פעמית וניתנת לשני מורים בלבד, להשתלם
שם באוניברסיטה. הדבר נעשה על ידי הודעה בכתב-הספר, אנו מוטרפים
לאוניברסיטה באמריקה 8-10 שעות ושם הם מחליטים למי הם רוצים לתת את
הסטיפנדיות. שלחנו שמות של מורים מכל הזרמים, פרט לאגודת ישראל.
הסטיפנדיה היא מלאה, ואנו משלמים רק את הוצאות הנסיעה. שני המורים
שנסעו בשנה שעברה, הם מלאי התפעלות מהיחס האדיב והלמודים.

אשר לשביתות המורים היזומות - הרי אנו
נמצאים במצב של שביתות. אולם אני מיחס חשיבות רבה לפקידים שלנו שעשו
סאמצים רבים כדי להתגבר על כל האיומים, היתה זו עבודה עצמו שנעשתה
בזמן קצר והי, לתקן את חשובי המסכורת ל-10.000 מורים, ועליכם לדעת
כי לא כל הפרטים ידועים לנו, חלו שנויים שונים בקרב משפחות המורים.
אולם אנו השתדלנו למנוע כל שביתה מאורגנת פרט למקרים בודדים פה ושם.
הכלל הטקובל לגבי מסכורת המורים, על דבר זה קל להחליט, אך לכל מורה
בארץ ישנם פרטים נוספים שיש להכניסם בחשבונות, ועלי לציין כי עבודה
זו טרם נסתיימה ויש גם עתה שגיאות רבות. השביתה בכתב-הספר התיכונים
אף היא נסתיימה כי הודענו את החלטתנו בזמן. בעירית תל-אביב קשה היה
להסדיר את החשבונות, ומרכז המורים לא חכה ואיים בשיביתה בכתב-הספר
לנערים עובדים. כן היה איום לשיביתה במוסדות הטכונים, אך אתמול דברנו
עם מר יבניאל והוא דורש מספרים נוספים מהמורים, על מנת שנוכל להסדיר
את חשבונם.

אשר לשיביתה בתל-לסווינטקי - עלי לציין
כי היו איומים לשיביתות נוספות במקומות בודדים, מקרה זה של שיביתה
בתל-לסווינטקי לא ידוע לי. אולם בכל המקומות הצלחנו להתגבר על איומים
אלה.

לשאלת חברת הכנסת אילנית, להגדרת המונח
"מעברה" - זוהי שאלה מכאיבה. כל אדם, מן הרשמיים ביותר משתמש במונח
זה וגורם לנו, לסניף החנוך קשיים, מפני שאנשים אחרים אינם מדיקים
ולגבם אין כל חשיבות, אולם החשיבות גדולה ביותר היא ביחס לחנוך. אפילו
דוברי המסילה אינם מבדילים במונחים אלה, כי מבחינת הטעד אין זה משנה
באיזה מונח הם משתמשים. אנו החלטנו לקבל את המונחים מן הסוכנות והיא
תודיע לנו את שמות המקומות השונים, אם זוהי מעברה או כפר עבודה.
קבלנו מהסוכנות את ההגדרות ומה שהיא קוראת מעברה, גם אנו קוראים
מעברה. אנו נמצאים עתה בדיונים בשאלה זו ויתכן שיחולו שנויים בקשר
לקביעת השמות.

אשר לשאלותיה של חברת הכנסת פרסיץ -
אני מבקש להשיב עליהן בשובע תא.

היו"ר י. פרסיץ:
אני מניחה, כי לכל אחד מאתנו ישנה שורה
שלמה של שאלות בקשר לדבריו של ד"ר בן-
יהודה. אולם, הייתי מציעה כי אנו נדחה את השאלות לשיבה הבאה ונעבור
לסדר היום שלנו הקטור בשאלת המעברות. הכנסת עומדת לדון סחר בעניין
החנוך במעברות, לכן אני חושבת שטוב היה לו יכלו החברים להחליף רשמים
אחרי הבקור במחנות ולקראת הדיון בכנסת. אשר לשאלות הקטורות בדברי
ד"ר בן-יהודה - בשאל בישיבה הבאה. יתכן ודברינו יהיה בהם כדי להספיע
והם יאמסרו לסר החנוך, כי הרי איננו מעוניינים בויכוח סרק. אני חושבת
כי עלינו להמשיך עתה בסדר היום שלנו.

י. גורי:
אני רק רציתי לומר, כי במידה שישנן הערות
לדברי ד"ר בן-יהודה לגבי המעברות, הרי
נוכל להעיר זאת עתה. אני חושב כי אפשר יהיה לאחד את הדיון על המעברות
בהודעת שר החינוך על החנוך במעברות.

ע. אסף:
נדמה לי, כי הוחלט שהדיון בכנסת יהיה
נפרד.

פ. אילנית:
בוועדת הכנסת הוחלט להקציב לדיון על המעברות

שב/רב

פ. אילנית:

שבע שעות. כן הוחלט בוועדת הכנסת ברוב דעות לאחד את כל השאלות הקשורות בויכוח על המעברות.

היו"ר ש. פרטיץ:
חברי הוועדה הרוצים להגיש את הצעותיהם לסדר היום של הוועדה, יעשו זאת בתב, ואני אביא הצעות אלה לטדר היום של הישיבה הבאה.

מ ח ל י ט י מ :

לעבור לדון בסדר היום של הישיבה,
כלומר לדון בחינוך במעברות.

היו"ר ש. פרטיץ:

אנו בקשנו את ד"ר בן-יהודה לסטור לנו אינפורמציה על ענין המעברות, אולם הוא סרב לסטור לנו אינפורמציה זו משום שהסר עתיד לסטור את הודעתו, ואל נלחץ עליו. אני מציע כי אנו נחליף דעה בינינו. אני אמנם לא השתתפתי בטיור הזה, אולם בקרתי במעברות ובמחנות רבים. מאחר שכמעט כל חברי הוועדה בקרו במעברות, נעיר אנו את הערותינו עקב מה שראינו.

חבר הכנסת גורי אמר, כי יש לו רושם שבערך 30-40% מן הילדים אינם לומדים, ד"ר בן-יהודה הטכיס לכך. נדמה לי כי יש לשאול את השאלה אם מאותם 60% של הילדים הלומדים במחנות, כלול גם סטור הילדים הלומדים באהלים מפי מורים בני 13-14-12? האם ידוע למטרד החנוך בכמה מחנות קיימים אהלי למוד כאלה? אני מתעכבת על ענין זה במיוחד משום שהופתעתי מטדרי למוד אלה. בקרתי פעם בראש העין, לאחר בקורו של סר החנוך וראיתי כי צד ילדים לומדים באהלים, בצורה איומה, מתפלשים בעפר, והסורה הוא נער כבן 13-14 ומלטד את הילדים תפילות. אנשי המקום אמרו לי שסר חנוך בבקורו ראה את הלומדים האלה ואת מצבם ואמר שאמנם יש לתקן את טדרי הלמוד הזה, אולם לפי שעה, טוב שהילדים לומדים ולו גם בתנאים אלה. אני חושבת שיש הכרח לתקן את צורת הלמודים הזאת. אני בקרתי במעברות רבות ואת אשר ראיתי קשה לכנות בעט "חנוך סדיר", אלא רק במקומות מועטים מאוד אפשר לראות חנוך סדיר. ועדת החנוך, סגרת החנוך חייבים לתת את לבם על ענין זה. לדעתי, בכל ענין המעברות והמחנות, ישנה פטיכולוגיה מסוימת שמחליטים שעובדים בתנאים קשים. אולם אין צורך להרחיק ראות, כדי לראות שמצבם ההגייני של בתי-הספר הוא איום ונורא. הזכרתי דבר זה פעמים אחדות וד"ר בן-יהודה לא אחת אמר שהטפול הרפואי חולק בין קופת חולים ו"הדסה". טדור זה, גי. י. י. תסלחו לי על המלה הקשה, הוא כמעט פיקציה, הוא כמעט ולא קיים, ובמקומות שישנו טפול רפואי הוא קיים בטידה בלתי מספיקה. המצב במדינת ישראל הוא בכל רע, אם כיום יכולים לומר כי הורים אינם שולחים את ילדיהם לבתי-הספר מחוסר לבוש, דבר זה לא יתכן, כי הרי ישנם מוסדות ומטרדים המטפלים בדברים אלה. הסוכנות אף היא יש לה טפעל לבגדים משומשים. מדוע אין חלוקה מתאימה? מדוע מטדירים דברים אלה? ענה אחת אחר-כך.

אמס, כאשר ירדו גימטי הזעף, לגבי אנשי המעברות, צלצלו בלילה אלינו שנשלח למען השם בגדים, כי האטון גדול. את הבגדים היינו צריכים להביא לעיריית תל-אביב, כאשר הביאו את הדברים לשם לא היה במקום איש מאנשי מטרד הסעד ואטרו שהם מחכים במחנות להצאת הבגדים אולם כאשר הגיעו הבגדים למחנות, גם שם לא נמצאו אנשי מטרד הסעד והנהלת המקום אטרה שהיה אינה יכולה לחלק את הבגדים בלי באי-כח מטרד הסעד. מדוע אין התאמה? בהמשך דיוננו אני מקווה כי נעמוד גם על הפרטים הקטנים, אולם עלינו לראות את המציאות ולתקן את הדברים הניתנים לתיקון, כי ברצון טוב אפשר לעשות הרבה, רק הרצון הטוב צריך להמצא.

אני רוצה להעיר עוד הערה אחת, כדי שנמנע זעזועים מאותן פינות האור הבודדות, ונאסר כי אין להוציא מורים וגננות לעתודות, ומעבירים אותם למעברות. כלומר לוקחים ממקום אחד ומעבירים

היו"ר ש. פרסיץ:

לסקוט אחר ואין מתקנים פה והורסים את ההוראה באותם המקומות שמעם
הוציאו: את המורה או את הגננת, ואין טעם בהוראה מקוטעת של 22 או 30
יום. עלינו לתת את לבנו; כי תהיה התאמה בין המטרות היוניות המטפלים
בענין זה, וכל הענינים הנוגעים לילדי המחנות יהיו מרוכזים במשרד
החנוך, ומשרד הבריאות ומשרד הסעד צריכים לעבוד בהתאמה עם משרד החנוך.

י. גורי:

אנו בקרנו ביום ה' שעבר ב-3 מחנות: במחנה
ישראל, בראש העין ובבית ליד. אני אקדים הערה כללית, ואומר כי גם
שאר חברי הועדה לבקרו במחנות אלה יהיו שותפים להערת. אני חושב שאנשים
שיש להם הסמכות לפוט, ולא רק הסמכות הפורמלית לפוט, אינם יכולים
תוך כדי בקור חסוף לטכס לעצמם דעה. ובפרט לאדם שאינו מורה, כי שאר
חברי הועדה שהם מורים, אולי היו יכולים להוציא מסקנות אחרות. הרושם
שלי הוא כי ישנם מקומות שם אפשר לקלוט ילדים נוספים וראינו כחה שהיא
חצי ריקה, דבר זה אפשר להעיר לגבי כל המקומות שבהם בקרנו. הבקורים
בבתי-הספר אינם ילמים והיו ילדים שנשאלו על ידינו מדוע הם אינם לומדים,
והם ענו, כי הם לומדים במשמרת השניה. הבקורים אינם שלמים גם משום שרם
הפעילו את חוק חינוך חובה במלואו, כלומר, טרם הפעילו טנקציות כלפי
ההורים ולא רמזו את ילדיהם. ברור, כי אנו אמינים שעד כה לא הופעל החוק
במלואו, ודוקא כאן, בישובים אלה, מורגש הדבר בחריפות יתירה, משום שפה
המצב קשה.

אשר לצורה החיצונית של הכחה - הרושם שלי

הוא, כי אפשר היה באמצעים קטנים ביותר לשפר את הצורה החיצונית של
בית הספר. במחנה ישראל ישנו מקצב שאושר כבר, המקצב 532 ל"י לשפורים,
ובטכום זה אפשר היה לסייד ולעשות בדק קל פה ושם, אולם **אין** זמכצעים דבר
זה. עלי לציין כי בית הספר במחנה ישראל הוא במצב טוב מבחינה זו, גם
מראה יבניהם של הילדים - מענוג להסתכל בהם. הרכב הכחה הוא מגוון מאוד
אולם כולם עושים, מבחינה חיצונית רושם טוב והבעת פניהם טובה מאוד.
הרושם שלי הוא כי הרכב הכחה במחנה ישראל הוא יותר טוב מאשר במקומות
אחרים. אולם אני מדגיש, כי זהו הרושם שלי. אשר לשאלת הרהוט - ישנו
רהוט בכל המקומות שבקרנו. הרהוט הוא טוב ורואים שהוא כמעט חדיש. -
דבר זה עולה רושם טוב. ישנם בתי-ספר שהקירות מלוכלכים, בית הספר
בראש העין הסאיר בלבנו רושם פחות טוב, העזובה עם גדולה יותר, והילדים
עזובים ומלוכלכים והטפול אינו מתאים. הייתי עד למקרה אחד, לפני ארוחת
הצהרים הוביל המורה 10 ילדים לנטילת ילדים. לרצאה זו יש משמעות כפולה:
טכס דתי ושמירה על נקייון הידים, ופה הכונה בטכס הדתי לשמור על נקייון.
אולם הרצאה עשתה רושם רע. מכניסים את כל הילדים לטקום צר והם מתחככים
זה בזה ואינם רוחצים כהוגן את הידים. את הילדים מובילים בסך, כדאי
היה לכם לראות כיצד מובילים את הילדים בסך! גם בהליכה בסך יש טהור
חנוכי, אולם גם ההליכה היתה רעה. המורה הוא דתי, אברך ישיבה ואינו
יודע להוביל ילדים בסך. עלי לציין, כי הבקור במחנה ראש העין השאיר
רושם מדכא.

בבית ליד, המצב הרבה יותר טוב מאשר בראש

העין, אבל אינו כה טוב כמו במחנה ישראל. הדבר המעודד שישנו כאן, הם
התישבים הטובים. אנו ראינו ילדים שנמצאים בארץ כ-4-5 חדשים ומדברים
עברית ומחשבים בעברית. הקריאה אף היא טובה. שיתי לב, כי מדרך כלל
כאשר נכנסים גושים זרים, מן החוץ, מתעורר הסדר בכחה וקשה למורה להשתלט
על הכחה. אולם ביטע בקורנו בכחה א' היתה הכחה מסודרת והסדר לא נתערער.
שוחחתי עם ילד אחד, והשתוממתי כיצד ילד בן 12 אשר לי שהוא 5 חדשים בארץ.
שאלתי: "האם יש לך אחים?" הוא ענה: "יש לי אח קטן ממני ושני אחים גדולים
ממני". עלי לציין, כי הוא ענה לי בעברית טובה. המסכתי לשאול אותו:
"במה עוסק אבא?" הוא ענה: "הוא פועל פוט". שאלתי אותו: "האם היה לו
מקצוע לפני באו ארצה?" והילד ענה: "הוא פחה". ועכשיו אין להשיג עבודה
במקצוע. שאלתי: "כמה ימים בכווע עובד האב?" והוא ענה: "הוא עובד
לילה ימים בכווע". מתוך כך אני אוסה שהרושם שלי הוא כי ישנם אהוישבים
יפים.

טב/רב

י. גורי:

אני מוכרח לומר כי ייגמ פה ונתן לקורא, אבל מדרך כלל יצאתי מעורר מהקורא, מיום שהמוסד היה לי לפני הבקור שנוני לגמרי אחרי הביקורתתי המצב הוא הרבה יותר קשה. אבל אני חוזר ואומר, כי הרושם הוא חטוף, ואילו היינו מבקרים בכל המחנות יכלנו לקבל רושמים יותר מדויקים, אני מוכרח לציין כי היה לי טפוח רב מבקור זה.

ד. כגן:

בראש וראשונה אני רוצה להודות למשרד החנוך על כל אשר נעשה כבר במחנות. אני מצטרפת לועתו של חבר הכנסת גורי והבקור אליו היה חטוף ולו היה נמשך זמן יותר מסוף יכולנו לעמוד על פרטים נוספים ולראות את מידת התפתחותם של הילדים, אבל מבקורים קצרים אלה קשה להטיק מסקנות. ברור, כי החנוך צריך להיות בידי משרד החנוך, אולם כאשר בקרנו פה בפרוודור ירושלים, עם פקיד הבצוע של משרד החנוך ראינו, כי אין פקוח מטפיק גם בכל אותם המקומות שקל לגיית וישינים רחוקים מירושלים. כל אלה הרוצים לפקח על החנוך צריכים להגיע לעתים קרובות יותר למעבדות. אני מקרתי במעבדות תות בסביבות חיפה והגליל וראיתי שיש שם חוסר בעובדים, ותנאי התחבורה אף הם קשים, וקשה לעובדים להגיע למקום.

אולם ישנם דברים קטנים במעבדות, ואינני

מתכוונת לתוכן הלימודים, שלו היינו מתרכזים עליהם יזולנו לסנותם. נדמה לי, כי אם נסתכל במעבדות מאז התייסבו על הקרקע ועד עתה, נראה את הסובבים שחלו, נראה, כי רק על-ידי נשימי מתקיימות המעבדות וקשה לנו להבין זאת. ראיתי את המעברה שעל-יד בהריה, מעברה זו נמצאת בתנאים טובים, כי אנשי בהריה יודעים לספל בעולים. אך ראיתי את המעברה הזו בתחילתה, ועלי לציין, כי הדברים התפתחו בצורה מפליאה. ברור, כי יש עוד מקום ליינויים רבים, ויש עוד מה לתקן, אנו מטלימים עם הטוב הקיים, אך אין להתעלם מן ההתפתחות העצומה שחלה לטובה.

אני חושבת שיש לציין דברים אלה, ולראות

את המאמצים הרבים שהושקעו, וממשיכים להשיקע. איך אני בזכרת בנתי-הספר בערים הגדולות שלנו, שהיום הם כה סטודרים וארגוני הנשים מטפלים בהם, אני נשבעת כיצד היו פני הדברים בהתחלה, כיצד היה נראה בית-הספר? לבגד עיני עומדת צורת הלימודים בחיפה בזמן שהלימודים לא היו כה סטודרים. לו ראיתם את ההתפתחות העצומה שחלה באסתאול, קשה לתאר התפתחות זו בלי הדינמיקה של חיינו. בית-הספר שם עושה רושם טוב, ואילדיים פניהם טובים, ומתחילים לעבד את הגן, לכן, אי-אפשר לנו שלא להביע את הכרתנו לאותם האנשים העושים במלאכה זו.

הייתי בגליל המערבי בנקודה שזה עלתה על

הקרקע, והייתי בנקודה אחרת שקיימת כבר מספר חודשים, וההבדל בין שתי נקודות אלו הוא כה גדול, שאין לומר, כי לא עשינו דבר. נכון הדבר, כי ישנם עוד ילדים רבים שאינם נמצאים בתוך כתלי בית-הספר, אולם כמו עינינו ראינו, כי חטרים הבנינים המתאימים, ויש חוסר במורים הרוצים לבוא ללמד במסגרת הסניה. אמנם דבר זה לא יתכן שמורים לא ירצו לבוא וללמד, הן המרחק בין אסתאול לבין ירושלים הוא קטן ואסתאול נמצאת על דרך המלך. ברור, כי אין להביא זאת כסיבה, מדוע אין לומדים הילדים.

כאשר נוטעים מחיפה לירושלים עוברים את

בית-ליד, ראינו שם ילדים בגיל חינוך חובה העומדים ומוכרים בוטנים. ברור, כי אסור לנו ללכת ולחפש את הילדים בבתיים ולרשום אותם לבית-הספר, אולם ילדים אלה המוכרים בוטנים נמצאים ברשות הרבים, ברחוב; אפשר לקחת את הילדים האלה ולהוביל אותם ישר לבית-הספר, אנו רשמו את שמות הילדים האלה, אבל טרם הערנו את הערותינו בקשר לכך. עלי לציין, כי בטרם היה חוק חינוך חובה, היינו טובילים ילדים כאלה לבית-הספר, מדוע אין עושים זאת עתה? ילדים אלה עושים רושם קשה מאד, ומפירים את החוק בפרהסייה. אני שניחה, כי דבר זה חוזר ונשנה גם במקומות אחרים, ויש למצוא פתרון לילדים אלה.

א. רוזאל-נאור:

אני סירתי במחנות יחד עם ועדת
השרותים הציבוריים, וכן סירתי עתה
יחד עם ועדת החינוך, כך שיצא לי לראות מחנות אחדים. צדק חבר
הכנסת גורי, בני בית-הספר הסטודר ביותר היה במחנה ישראל, ויש
לציין הישגים יפים גם בהוראה וגם בצורת התלמידים, בהופעתם.

אולם נתקלתי בנער אחד בשעת ההפסקה,
לפי דבריו הוא בן 12 שנה. כאשר צלצל הפעסון וכל הילדים נכנסו
לכתה, נסאר הנער מחוץ לכתלי בית-הספר. שאלתי, באיזה כיתה הוא
לוסד, והוא ענה במשיכת כתפיים, פרוטו של דבר, כי הוא איננו נמצא
ביום כיתה, ואמרו לנו, כי הוא איננו רוצה ללמוד. **יש להניח כי**
הוא איננו מנער היחיד הנמצא מחוץ לכתלי בית-הספר, ובודאי, בטנה
על אותו מספר הנערים שאינם לומדים. אמרתי גם לטר מייזל שהדריך
אותנו בשעת הסיור, ואני אסרת את זה גם כאן, כי הכתות אינן
מאוכסות ביותר, ואינן מלאות עד אפס מקום.

נדמה, כי אין הסמילה יכולה להגביר
על הרישום, והרושם שקבלתי מטראה עיני, כי הרישום טפריע לחיבון
במדינת-ישראל, זה אולי מצלצל כאבסורד. אולם אנו מקדישים את
תשומת הלב לרישום ולא לחיבון. הסיודר במחנות הוא כזה, שאסור
לילד להכנס לכתה מבלי שיעבור את הרישום, ואם אין פני הדברים
שך, הרי יכול הילד ללכת לבית-הספר וללמוד. יתכן ויש לחשוב
על שינויים בטטח זה.

אני רוצה להתעכב במיוחד על מחנה
בית-ליד. במחנה זה ראינו היטבים יפים בטטח הלימוד, וראינו
זאת לא רק סתוך שיחה חופסית, אלא העבודה נעשית סתוך רצון להראות
על היטבים; הטרטוטטים-נאים, הנקיון במחברות-רב, והעבודות בל
הן יפות. התנאים בהם לומדים הילדים הם קשים לטר, ולליחסים
העלה מסעצונוס, וצ לגשת לבית-הספר, והיא מלאה בוך. ברור, כי
כל טורה בכתה רגילה בתל-אביב או בירושלים, ודאי היה טתפאר
בהיטבים אלו. הטורה שם הוא עולה פתונים ועלה לארץ לפני זמן טה
וחטפיק כבר להיות בצבא ועתה הוא מארגן את בית-הספר. דבר זה,
אולי טחייב לאיזה טהק טסקנות, כלומר יש לחפש בקרב העולים עצמם
את הטורים לילדי העולים. ראינו שם טיפוסים שונים של טורים, היו
שם בוגרי הטטיבר בפולין, וטורי הטודר הפצגוגי "ליציאון" שברמניה.

אשר לכתות הדתיות שבראש העין - טצב
כתות אלה הוא בכל רע, החל מההופעה ומסיטת הלימודים וההיטבים.
אינני חושבת שמותר לנו לקבל את העובדות כמו שהן ולא לקבל אותן.
לא די בכך שאנו נותנים לזרם הדתי כיתות, אלא יש לחשוב על צורתן
וטיותן של כתות דתיות אלו. טנהלת הטוסד בבית-ליד טפרה שהטורה
הטלטד בכתה זו, **אסן טהעליטיליו בטחיקטאם** הוא טטלח לארגן את הכתה
או ללסדה. כמוכן שהלמודים בכתה זו הם לטודי קודס, אולם אין איס
טלערב בטודר כיתה זו. אנחנו בקרנו בטעה 13.15 אחרי-הצהרים
והילדים התפללו אז שחרית.

י. גורי:

אם זאת תפלה, הרי היא לא בטועדה,
טאם זה לטוד - הרי אין זה לטוד.

א. רוזאל-נאור:

הטורה הדתי זקוק להדרכה נוטפת ביחס
לשאלות טובות, בקטר להופעה, ולצורטו
הבלתי טטודרת וטאינה נקיה, פרטים חיצוניים אלה קטורים בכל זרם
ועל הפיקוח לדאוג גם לזה. טהביקודר בטחנה ראש-העין יצאתי טדוכטת,
אני רגולה לעבוד בין ילדים כאלה, אבדתי בטסך 10 שנים בבית-הספר
"אחיה", אולם דוקא שם צריכה להיות הטגחה טעולה. הילדים בכתה ג

אסתר רוזיאל-נאור:

הולכים יחפים בגדיהם מלוכלכים בצורה מחפירה, שם לא תטפיק אחות אחת כדי לעטות את כל העבודה, במקומות אלה יש להלחם מלחמה קשה למען הנקיון והסדר, במחנה כזה צריכות להיות 10 אחיות שתהיינה שם בכל שעות היום והלילה. במחנה היו שלטה סורים, שני אשכנזים ותימני אחד. מראהו של המורה התימני, היה מחזה קשה. קשה היה להבדיל אם הוא דמות מהאגדה בצורתו של אליהו הנביא או איזה סבל, העומד לפני התלמידים ומלטד אותם. המורה אמר לנו שהוא כבר 50 שנה מורה, וכיום הוא בן 65 שנה כלומר שיש להניח שהוא התחיל ללמד בגיל 15 שנה. הכתה ישבה בלי ספרים, והוא פסק את פסוקו והילדים ענו אחריו ושלטלו בגרונום - זה היה הדבר היחידי ביפה בטיעור, המנגינה היתה ערבה. האם מותר לנו להשאיר את הלימודים בצורה זו ולא לפקח על כתות אלה? מדוע אנו משאירים את הכתות האלה בצורה כה קשה מדוע צריך להסתפק באפשרות שניתנת לקיים חינוך דתי ותו לא? מה היא מהותן של כתות אלו? גם בכתות אלה צריך ללמד שאין הלחם צריך להיות מונח על השלחן ותפוח-הזהב החתוך אינו צריך להיות מונח עם החתך כלפי מטה. לילדים אלה אין מועדונים שבהם ילמדו אותם להתנהג, והסדרים מתאימים להבנתם של הנער התימני סעדיה.

המטבח במקום מוכרח להיות מטבח שידאג לא רק להכנת האוכל, אלא לחנך את האדם כיצד לאכול. כן ראינו מטבח עם דוודים ענקיים וכל הסידורים המתאימים לצרכי המטבח, אך הוא אינו מופעל, יש שם אפילו אשנב קטן להכנסת האוכל מן המטבח, אולם כל המטבח אינו פועל. מטבח זה נמצא במחנה ישראל"

אסר למסילת הידים - שמענו כאן על

הצורה שבה נעשה הדבר. הבנות לומדות כלן אחרי-הצהריים, הן מתחילות בשעה 13.30. בדקנו מחברות, ואני מוכרחה לציין, כי לא מובן לי מאין להן סבלנות זו. שאלתי אחת מהן: "מה עשית עד כה?" היא ענתה: "עזרתי לאמא". אינני יודעת אם בנות אלה מספיקות הרבה בלימודיהן, והמורים אף הם אינם יודעים לספר הרבה על בנות אלו. יש לטפל גם בהן ביתר התענינות. האימי היסגרי ילדים בני שש בכתה א' במחנה ישראל" סקראו באופן נפלא. הילדים למדו את הקריאה לפי שיטת ההברות, ועדת החינוך צריכה היתה אולי לחשוב על שינוי בשיטת הוראת הקריאה. ייתכן, ויש לחזור לשיטה הישנה, כי היא מקנה ביתר מהירות את הקריאה, כנראה שהיא גם יותר יעילה.

אסר לריהוט - אני שמחה לציין שראינו

שינוי ריהוט במקומות טובים. אולם הייתי בפרוזקור ירושלים "בכסלון" וזו ראינו שם שיפוט של מורה דתי, הילדים שלמדו תורה ישבו על הריצפה וכתבו על הריצפה. אני מודה לסמוע שחל שינוי בעניין זה. אולם אם נשווה את המחנה למעברה נראה כי מצב הדברים במעברה הוא הרבה יותר קשה, ששם קשה קיים יותר זמן, ישנם מחנות שקיימים כשמונה חדשים ושם נוצר כבר הווי סטנים; במעברות, כנראה שמצב הדברים הוא אחר, והן זקוקות לתיקונים רבים. לדעתי, יש להקדיש תשומת לב רבה לבצוע חוק חינוך חובה ולהעלות את רמתו.

פ. אילנית:

הוויכוח שלגן היום, בוועדת החינוך, צריך לתת לנו תשובה לסאלה מה עומד הסך לעשות? מה בדעת משרד החינוך לעשות כדי להכניס את אותם 40% של הילדים שטרם לומדים, לתוך מסגרת חוק חינוך חובה. כאשר נדע מה עומד משרד החינוך לעשות ומה מקבל הסך על עצמו, נדע מה עלינו לתבוע ממנו. כאשר נשמע את הודעת שר החינוך, נכנס לדיון בעצם הפרטים.

ע. אסף:

אני יוצא מתוך שתי הנחות: א. שלכלנו ישנה כוונה טובה. ב. שגם בכוונה טובה זו צריך לחשוב על דרכי הטברה ושיכנוע. ברור כי הכוונה הטובה והשפעה, היא דבר המובן מאליו וכך צריך להיות. אבל יש להתעכב במיוחד על מנת לקבוע לנו גישה מתאימה לכל העניינים, כי יש והגישה מזיקה לעניין, ולכל האנשים המסוימים בו, כגון: אנשי משרד-החינוך ואחרים, שיכול

ע. אסף:

להתקבל אצל הרוטם שטרוב דיונים שונים בועדות הכנסת הזונות, גוצרת איזו מערכת של אי סדר ושל חוסר פעולה, של חוסר תיאום של הזנחה פוסעת. ואם האנשים המטפלים בכל זה, צריכים להיות מודרכים מהדיונים הציבוריים האלה אינני חושב שיש בהם כדי לעודד אותם, אלא להיפך אנו נגיע לתוצאות הפוכות. בודאי שבאופן פסיכולוגי, **צאטף** מוחלט הדי אפטר למצוא סברעות, אך אי-אפשר להתעלם לגמרי מהצרכים **הרדוליים** ומהיקף הבעיה ומכוחות הביצוע העומדים לרשותנו. הן העולים החדשים הם יוצאי ארצות רבות ושונות, והרגלי חייהם שונים, ובכל זאת קיים בית-ספר העומד על דמה פחות או יותר טובה, הדי לדעתי ישנה התקדמות מפליאה בקסר לבתי-הספר במעברות. **מדי יחואש בוקודטו** חלים שינויים, מביקור אחד לאחר אני רואה את התיקונים ואני מלא התפעלות, אני מבקש למסור לכל העובדים - יישר כחם. ההתקדמות היא מפליאה בטורה של שטחים מסוימים; והדעה האומרת, כי יש לקחת בחשבון את צורת לבוסט של הילדים ומצב הנקיון בבית-הספר, הדי אני אומר שיש בבית הקירה בלתי מכוננת הסותרת את המאטף של אנשי מסרד החינוך המטפלים בכל אלה. כאשר אני רואה בית-ספר לבטטף שלטה חדשים הפך, על כל פנים בצורה חיצונית, לבית-ספר רגיל, אין אני יכול לחבל במאטף. כאשר אנו מדברים על כפרי-עבודה, ברור שאנו באים למקומות שם הטוב הוא אחד, ישנם מקומות הקיימים חודס אחד בלבד, אולם על יסוד מה טראיתי במקומות אחרים אני יכול לקוות שגם במקומות החדשים נראה התקדמות מפליאה.

אשר להישגים בלטודים - לא העלה איס על דעתו לראות הישגים כה גדולים, מסום שלפנינו לא ישוב-קיים, וותיק, אלא ישובים חדשים, והילדים נקלטים לבין ילדי הישוב הקיים, וההשפעה היא מהימה מאוד, מוך כדי חודס אפשר להראות על הישגים בפלאים. ברור, כי יש הבדלים בין המורים, כי כיום אנו מאבלים להוראה כל אחד, מסום שיש לנו מסורד רב במורים. אולם הייתי חוצה שנעמוד על נקודה אחת ונקפיד על כך, שהמורים לא יבואו רק לסעות מספר ויסעו חזרה תעירה אלא ישארו בטחנה או במעברה, דבר זה אמנם, קשה לזנות בתנאים הקיימים, בתנאי הליכון הקשים, אולם אני מאמין שאפשר לפתור בעיה זו.

ד"ר בן-יהודה:

סנהל מסרד החינוך

מתאימים.

בזמנו קבלנו עבור המורים **סטיבנות** ומזרונים ובקטנו **סהמורים** ללון במקום, אולם הם לא קבלו את הצעתנו מחוסר חדרים.

ע. אסף:

בסיורים שערכנו ראיתי שהמורים בשעה 13.00 יוצאים לכביש ונוסעים העירה. ראיתי גם, כי בזמן שבונים את השיכונים, מלכתחילה בונים מספר מסוים של יחידות ציור לעובדי הציבור. מדוע זה אין המורים בחלבים כעובדי ציבור? במצב שאנו נתונים בו כיום, הדיור יכול היה לעזור לכך שהמורים היו רוצים ללכת ללמד במעברות והיו נמצאים שם בסטף כל היום. נראה לי הדבר שיש אפילו לתת למורים פיצוי מסוים אולי בצורת תוספת מסכורת, ובלבד שיסכימו לעבוד במעברות ולעבוד שם.

א. הברטלי:

אני רוצה להוסיף אי אלו מלים על מה שנאמר כבר כאן. השפעת הגוטלין בין המורה ותתלמיד היא גדולה, וכאשר אנו הולכים ל"טחנה יראל" ומגיעים עד בית-ליד הולכת השפעה הזו **ופוחתת**. וכאשר אנו מגיעים לראש-העין אנו רואים את הטרחק הגדול בהיסטוריה בין מקומות אלו. הזוחסה והלכלוך גדולים ומגיעים למדרגה מסוועת. חדר הליטוד מכונה שכבת אבק, הדי לא ייתכן דבר כזה. התימנים אטרו לנו כי בשבת הם נמצאים בלי אליכנזים ונתונים לאותם המנהגים הפרימטיביים שהיו להם בצנעא. המורה חיצב להסאר בטחנה גם בשעות הערב, כי לט להראות לעולים החדשים גישה תרבותית מסוימת. יש הכרח להסדיר דבר זה, ואפילו לקרוא לאסיפת מורים טיוחדת שתכריח את המורים להסאר בשעות הערב בטחנה. כי אם המורה יהיה בטחנה, טבעי הדבר שאחרי שעות הליטודים יגיע לאיזו שהיא מליפחה ויתקרב אליה, יכיר

א. הכרטיז:

אותה, ואז תחדל הזרות הנכר, כי יש להקטין ולצמצם את ההבדלים בין בית-האב ובין בית-הספר. הישגי בתי-הספר בלימודים, זהו דבר מעודד מאוד, יש ואתה מרגיזי שם את דופק החיים. ישנן ילדים כאלה שעוד אתמוגל לסדור באיזה שהוא מיסיון, ועתה הולך ומתגבש הטיפוס הבריא, הלומד על נקלה את השפה, עד כדי כך שאפשר לשוחח אתם בעברית. ההישגים בשטח הלימודים הם גדולים מאוד ולו היו הסורים נטארים במקומם גם אחרי שעות הלימודים, דבר זה יכול היה למצוא הד רחב בין הילדים, ובדאי היתה לו השפעה גדולה עליהם. אולם ראינו שלא כל הילדים לומדים, ואין טי ישטפל בהם. ברור, שטסרד החינוך צריך לטפל בכך.

בבית-ספר "אליאנס", אף שם סלמדיים את ה"סולחן-ערוך", אבל לו היה סדר, לו היתה צורה אחרת ללמוד הדתי, אפשר היה גם פה למצוא את הלחן עמיק היוטיין. אבל הטורה הדתי במחנות, אף הוא היה צריך לקבל הדרבה מתאימה כדי להחיות את הסייעור בלימודי הדת. אילו היו סמים לב לפרטים אלה, היה יכול ענין הלימוד במעברות להיות ענין לתפארת. אולם ישנה חזנה ובעיקר ברטת הנקיון של הילדים, אם כי רמת הלמודים יש בכחה כדי לעודד.

בבית-הספר בבית-ליד רוב הסורים הם עולים חדשים והצליחו לטגל לעצמם את הלשון ומלמדיים בעברית עלינו לברך אולם על כך ולעודדם על מפעלם.

היו"ר ס. פרטיץ:

כאשר העמדתי את הנושא הזה לסדר-היום של הועדה לא נתכוונתי שנדבר על הסורים הטובים והמסורים, אלא שנדבר על כל טבעה עבודתנו בטעברות. אתם בקרתם בחנות קבע ובכפרי עבודה והתחשבתם שהנקודות המסודרות ביותר, אבל אילו בקרתם בכמה מחנות ובמחנות שאינן קבע היתם רואים את הסבל שהוא מנת חלקם של הסורים והילדים גם יחד. אינני יודעת שהיכן קבלתם רולט כה מזהיר שיש ריהוט וציוד בבית-הספר, מסום שיטתם מקומות שהצריך המיועד לבית-ספר עדיין לא הוקם אפילו, ואין דאגה לדברים אלה. העמדתי נושא זה על סדר-היום של הועדה, כדי שאנו, עסקני הציבור, לא נשב בשקט ובחלק לעצמנו מחמאות, עלינו לראות את הקאלה כמות שהיא ולעשות את אשר עוד לא עשינו. ברור, כי ייסר כחם של אותם הצעירים העוסקים בעבודת החינוך שהיא להם עבודה קדושה ועובדים בה סתוך מסירות דבה, וזה הרוצה להכפות את ידי אלה העוסים במלאכת קודס, בל יהיה חלקו עמנו. עלינו לראות ולתקן את אשר ניתן לתיקון.

ז. גורי:

אני אינני רואה את עצמי מוטסך לדבר על ענין המעברות, מסום שלא ראיתי מעברות בטדה טטפקת. אולם חברת הכנסת רזיאל-נאור העירה על כך וד מדוע צריכים חלק מן הילדים להיות מקופחים בזה להם מקבלים הוראה מפי סורים ירודים? לורס הרע הוא בזה שאין כל הקפדה, לוקחים בחור ישיבה ומסורים לו את תפקיד ההוראה, טורה כזה נופל מסורה לעבר אפילו קורס סורז. לכן יש להקפיד על כך שהטורה, אותו בחור ישיבה, יעבור קורס סורז בטדס הפך להיות טורה.

ד"ר בן-יהודה:

אני יוצא ברוסם מעדה מישיבה זו. אני שמח על השיחה הזאת. שבימנה לי האפשרות לטמוע כיצד התרשמתם מהסיוור. ידוע לי שאני שמח לטמוע זאת גם מכם, כי התוצאות בשטח הלימודים הן מפליאות. אולם איננו יכולים לדרוס טטורה שיעבור קורס סורז בטרים לעבר להוראה-מסום שאנו לוקחים סכל הבא ליד. ובקרוב נעטוד לפני מחסור של 2.000 סורים, ולמרות המחסור הנדול כמורים-ההישגים מבחינת הלשון הם נפלאים. היטוב יכול לזקוף לזכותו את הדבר הזה, כיום אינה קיימת כמעט בעית ידיעת הלשון, לדעתי, זהו היסג עצום.

אשר למעברות ולמחנות, עלי לציין, כי הדברים משהים מיום ליום. אנו הוצאנו מאות לירות על ריהוט, ובעיקר על המעברות שהצבא מחזיק בן, ומסרנו זאת לצבא והוא חלק את הריהוט כראות עינינו. אני צריך לציין, כי אם טשהו לא נעשה, הדי זה מחוסר

ד"ר בן-יהודה:

אנשים אצלנו, וגם יש אנשים, הרי הם סקדיטים, את זמנכם לא לענין הנחוץ. סר החינוך, אני ועדת החינוך ות וג' ר' סקדיטים את זמננו לענינים שאינם שייכים לעניני החינוך, אלא לאלות אחרות. ברור מדבר זה ניכר, ויש צורך במפקחים נוספים, אולם גם להם זמנם, אינו מספיק.

אני מודה לכך, ככנות רבה, על הדברים שנאטרו כאן, וגם על דברי הביקורת, כי הם חשובים לנו, וללא כל ספק יהיו לדברי ביקורת אלה מוצאות, ואסתדל כי דברים אלה יגיעו לאזני המעונינים בכך וימצאו את תיקונם.

היו"ר ט. פריץ:
בישיבה הבאה נמסין בטאלה זו ייתכן ואשים טעיפי טונה נוספים בסדר-היום של הועדה שיכללו את כל אותם ההערות שרצינו להעיר.

הישיבה נבעלה בשעה 13.50